

15.06.2011

Suomen Kihlakunnanulosottomiesten Yhdistys ry:n ja Kihlakunnanulosottomiehet ry:n lausunto velkajärjestelyn uudistamista valmistelleen työryhmän mietinnöstä (Oikeusministeriö 11/2011)

Oikeusministeriö on pyytänyt Suomen Kihlakunnanulosottomiesten Yhdistys ry:ltä ja Kihlakunnanulosottomiehet ry:ltä lausuntoa yllä mainitussa asiassa. Lausuntonamme esitämme kohteliaimmin seuraavaa.

Velkajärjestelylain uudistamisesta

Velkajärjestelyn uudistamista valmistelleen työryhmän mietinnössä ehdotetaan säädettäväksi velkajärjestelylaki, jolla korvattaisiin aiempi yksityishenkilön velkajärjestelystä annettu laki. Ehdotettu uusi laki rakentuu pitkälti voimassa olevan lain periaatteille, mutta sisältää myös merkittäviäkin muutoksia nykyiseen velkajärjestelymenettelyyn.

Velkajärjestelyn perusajatuksena on, että velallisen luopuu maksuohjelman ajaksi varallisuudesta ja tuloista, jotka eivät ole välttämättömiä toimeentulon turvaamiseksi. Velallinen käyttää maksuvaransa maksuohjelman ajan velkojen maksuun ja maksuohjelman päätyttyä velkajärjestely lakkauttaa mukana olleiden velkojen maksunsaannin. Velallinen vapautuu velkataakastaan maksuohjelman päätyttyä.

Mietinnössä esitetään velkajärjestelyä muutettavaksi nykyisestä niin, että velalliselta perittävä määrä vaihtelisi velallisen tulojen mukaan, jolloin lisäsuoritusvelvollisuutta ei syntyisi. Maksuohjelma olisi näin aina ajan tasalla. Lisäksi velallinen voisi saada vuosittain kolme vapaakuukautta, jotka vastaavasti jatkaisivat maksuohjelman kestoa. Maksuohjelman toteutuksen valvonta siirrettäisiin ulosottoviranomaiselle.

Nykytilaan verrattuna menettely olisi mielestämme joustavampaa ja selkeämpää. Sekä velallinen, että velkojat hyötyisivät uudistuksesta. Uudistus toisi varmuutta velkajärjestelysuoritusten maksamiseen oikeamääräisinä ja oikea-aikaisina. Velkajärjestelyyn nykyisin liittyvästä ja ongelmalliseksi koetusta lisäsuoritusjärjestelmästä päästäisiin eroon.

Pidämme esitettyä uudistusta pääosin perusteltuna ja kannatettavana. Velkajärjestelymenettelyä on mietinnössä esitettyssä muodossa mahdollista yksinkertaistaa ja tehostaa sekä poistaa siinä nykyisin esiintyviä ongelmia.

Velkaneuvonta

Mietinnössä ehdotetaan, että maksuohjelmat laadittaisiin pääsääntöisesti velkaneuvonnassa. Velkaneuvonnan työmäärä tulisi ilmeisesti lisääntymään, joten velkaneuvonnan riittävästä resursseista tulee vastaavasti huolehtia. Sähköisen asiointijärjestelmän kehittäminen velkajärjestelyasioiden hallinnan ja käsittelyn tehostamiseksi on tärkeä osa uudistusta ja siitä tulee huolehtia ennen lain voimaantuloa.

Maksuohjelman toteutuksen valvonta

Nykyisessä järjestelmässä velalliset huolehtivat itse maksuohjelman mukaisten suoritus-ten tekemisestä velkojille ja jokainen velkoja seuraa itse maksuohjelman toteutumista. Järjestelmässä on ilmennyt ongelmia, minkä johdosta mietinnössäkkin todetaan, että menettelyn tulisi olla kontrolloitua, jotta maksuohjelman mukaiset suoritukset tulevat hoidetuksi. Maksuohjelman toteuttamisen valvontaa ehdotetaan ulosottolaitoksen tehtäväksi.

On selvää, että maksuohjelmien valvonnan siirtäminen velkojilta ulosottomiehelle yksinkertaistaisi, selkeyttäisi ja tehostaisi menettelyä niin velkojan kuin velallisen kannalta. Ulosottomies huolehtisi tilitysosien jakamisesta säädetyn etuoikeusjärjestyksen mukaisesti velkojille samoin periaattein kuin ulosottomenettelyssä.

Maksuohjelman tehokkaan valvonnan kannalta on tärkeää, että ulosottomiehellä on käytettävissään laissa säädetyt keinot valvonnan toteuttamiseen. Asia on mielestämme huomioitu riittäväällä tavalla lakiehdotuksessa velallisen myötävaikutusvelvollisuutta ja maksuohjelman toteuttamista sääntelevissä lainkohdissa. Maksuohjelman toteuttamisen osalta on myös tärkeä kirjata lakiin, mitä velallisen varoja voidaan ja mitä ei voida ulosmitata maksuohjelman aikana.

Maksuohjelman aikana velalliselle kuuluisi mietinnön mukaan oikeus kolmeen vapaakuukauteen vuodessa. Vapaakuukaudet eivät kuitenkaan pienentäisi velkojille tulevaa koko naiskertymää. Vapaa kuukausilla velallisten on mahdollisuus saada talouteen joustoa ja helpotusta samaan tapaan kuin ulosottomenettelyssä. Ulosottomies valvoisi vapaakuukausien määrää. Pidämme tältä osin uudistusta kannatettavana.

Maksuohjelmien valvonnan järjestäminen

Mietinnössä esitetään, että velkajärjestelyn maksuohjelmien valvonta ja tilitys koottaisiin yhteen paikkaan, ulosottolaitokselle. Ulosottolaitokseen perustettaisiin 20-30 henkilön yksikkö, joka vastaisi valvonnasta.

Mielestämme maksuohjelmien valvontaa ja tilitystä ei ole välttämättä järkevää keskittää erilliseen yksikköön ulosottolaitoksessa. Mielestämme tulisi selvittää, olisiko tarkoituksenmukaisempaa järjestää maksuohjelmien valvonta samalla tavoin kuin ulosottoasioiden hoito nykyisen ulosotto-organisaation ja vastaavan ulosottomiesjärjestelmän puitteissa.

Velkajärjestelyvelalliset ovat useissa tapauksissa tottuneet asioimaan paikallisen ulosottomiehen kanssa ja nähdäksemme maksuohjelmien valvontakin hoituisi tehokkaammin paikallisesti hoidettuna. Maksuohjelman toteuttamiseen liittyy asiointitarvetta. Palvelujen turvaamisen kannalta olisi järkevää selvittää mahdollisuus maksuohjelmien valvonnan järjestämiseen kaikissa ulosottopiireissä muiden täytäntöönpanoasioiden hoidon yhteydessä.

Mietinnössä esitetään maksuohjelmia valvovan yksikön vahvuudeksi kihlakunnanvouti, ylitarkastaja, 20 kihlakunnanulosottomiehinä toimivaa toimistohenkilöä ja viisi tekniseen kansliahenkilöstöön kuuluvaa.

Mietinnössä esitetyt maksuohjelmien valvontaan liittyvät tehtävät, kuten ulosmittaus, myynti, maksukiellon antaminen, ulosottoselvitys, varojen kohdentaminen ja tilitys ovat ulosottomenettelyssä kihlakunnanulosottomiesten tehtäviä. Edelleen mietinnössä todetaan, että velkajärjestelyssä sama virkamies hoitaisi myös velallisen ulosottoasiat, jos tällaisia tulisi viireille. Mietinnön mukaan näitä tehtäviä hoitaisivat kihlakunnanulosottomiehinä toimivat toimistohenkilöt.

Mietinnössä ei ole mitenkään perusteltu sitä, miksi kihlakunnanulosottomiehen tehtäviä ehdotetaan siirrettäväksi toimistohenkilöiden hoidettavaksi. Mielestämme kihlakunnanulosottomiesten tehtäviin tulee valita kihlakunnanulosottomiehiä, eikä toimistohenkilöitä niin kuin mietinnössä ehdotetaan.

Ehdotamme poistettavaksi velkajärjestelylain lakiehdotuksen 9 luvun 50 §:stä toisen virkkeen:

"Hänen alaisenaan voi toimia ulosottokaaren 1 luvun 8 §:ssä tarkoitettu muu virkamies, jolla on silloin kihlakunnanulosottomiehen toimivalta."

Olemme sitä mieltä, että maksuohjelman valvontaan liittyvät tehtävät ovat luonteeltaan täytäntöönpanotehtäviä, jotka tulee jatkossakin ehdottomasti säilyttää kihla kunnanvoudeilla ja kihlakunnanulosottomiehillä. Ulosottolaitoksessa on hyvin toimiva ulosottomiesjärjestelmä ja virkarakenne, mistä on säädetty ulosottokaareissa. Myös oikeusturvasyöt puoltavat tehtävien hoitamista ulosottomiesten toimesta.

Mikäli maksuohjelmien valvonta kuitenkin esitetään organisoitavan mietinnössä esitetyssä muodossa, on huomioitava seuraavat asiat. Toimistohenkilöstön kouluttaminen ulosottomiehen tehtäviin vaatii aikaa ja resursseja. Tehtävät aloittaessaan ja tarpeelliset tiedot ja taidot hankittuaan toimistohenkilöstön palkkausta koskevat palvelussuhteen ehdot täytyy neuvotella uudestaan ja saattaa vaatavuudeltaan samaan tasoon ulosottomiesten kanssa. Palkkausperiaate samasta työstä sama palkka on otettava huomioon muutosta esittäessä.

Tehtävien organisoinnin osalta mietinnössä viitataan ulosottokaaren 1 luvun 8 §:ään, missä säädetään kihlakunnanulosottomiehen tehtävien antamisesta muulle virkamiehelle. Kyseinen ulosottokaaren lainkohta on tarkoitettu palvelemaan nykyistä olemassa olevaa ulosotto-organisaatiota ja sen tehtäviä, eikä mielestämme sovellu uuden pysyvän yksikön tehtävien järjestämiseen.

Saatavan toissijainen lopullinen vanhentuminen

Ulosottokaareissa säädetään nykyisin saatavan vanhentumisesta, joka perustuu ulosotto-perusteen määräajan umpeen kulumiseen. Velalliset, joiden veloista on olemassa ulosotto-peruste, vapautuvat veloista 15 tai 20 vuoden kuluessa. Tänä päivänä on katsottu, että eriarvoisessa asemassa ovat velalliset, joiden kohdalla velkoja ei ole hakenut ulosotto-perustetta. Heidän velkavastuunsa voi nykyisellään jatkua huomattavasti pitempään.

Mietinnössä esitetään vanhentumislakiin otettavia säännöksiä toissijaisesta vanhentumisesta. Vanhentumisajat olisivat näissä tapauksissa 18 ja 23 vuotta ja vanhentumisaika laskeuttaisiin eräpäivästä.

Vaikka työryhmän mietinnöstä ei selvästi käy ilmi, missä määrin toissijaisen vanhentumisajan puuttuminen on tällä hetkellä ongelma, mielestämme esitetty uudistus on perusteltu ja kannatettava. Luonnollisen henkilön velkavastuulla tulee tänä päivänä olla kaikissa tapauksissa jokin enimmäiskesto. Esitetyn uudistuksen voidaan katsoa tässä muodossa poistavan velallisten välistä eriarvoisuutta.

Lopuksi

Esityksellä ei ole sellaisia vaikutuksia, että sitä tarvitsisi kiirehtiä. Ennen lain voimaan tuloa on tärkeää huolehtia tietojärjestelmien toimivuudesta, tehtävien organisoinnista ja riittävästä koulutuksesta.

Suomen Kihlakunnanulosottomiesten Yhdistys ry
Harri Lepolahti
puheenjohtaja

Kihlakunnanulosottomiehet ry
Mika Sippel
puheenjohtaja